

EDAF30 – Programmering i C++

1. Introduktion

Sven Gestegård Robertz
Datavetenskap, LTH

2016

Innehåll

- 1 Om kursen
- 2 Presentation av C++
 - Historik
 - Inledning
 - Funktioner
 - Datatyper och variabler

1. Introduktion

2/1

EDAf30: Programmering i C++, 7.5 hp

Kursens syfte är att ge kunskaper i objektorienterad programmering i C++.

Mål:

- ▶ Kunskap och förståelse
 - ▶ känna till och kunna beskriva skillnaderna mellan C++ och Java
 - ▶ vara förtrogen med språket C++ och standardbiblioteket STL
 - ▶ kunna förklara grundläggande begrepp inom objektorienterad C++-programmering
 - ▶ kunna tolka, analysera och förklara befintlig C++-kod.
- ▶ Färdighet och förmåga
 - ▶ kunna utveckla ett fungerande C++-program från en given specifikation
 - ▶ kunna felsöka metodiskt i C++-kod.

Om kursen

1. Introduktion

3/40

EDAf30: Programmering i C++, 7.5 hp Viktiga skillnader mot Java

Nya eller utökade begrepp i C++
(jämfört med Java / grundkursen):

- ▶ Pekare och minneshantering
- ▶ Funktioner: värde- och referensanrop
- ▶ Polymorfism: både statisk och dynamisk (Jfr *templates* med *generics*)

Om kursen

1. Introduktion

4/40

EDAf30: Programmering i C++, 7.5 hp Obligatoriska moment

Kursen examineras genom

- ▶ laborationer
- ▶ inlämningsuppgifter
- ▶ skriftlig tentamen

Slutbetyget baseras på den skriftliga tentamen.

Om kursen

1. Introduktion

5/40

EDAf30: Programmering i C++, 7.5 hp Administration

- ▶ Kursprogram
- ▶ Kurregistrering
- ▶ Anmälan till laborationer
 - ▶ Görs på webben, länk på kurshemsidan
 - ▶ Anmälan görs till en labbgrupp – samma tid alla veckor

Om kursen

1. Introduktion

6/40

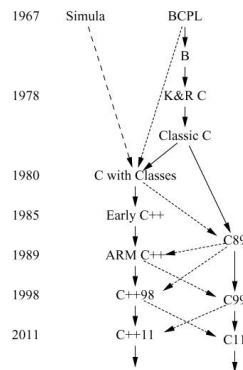
Historik

C++ härstammar från Simula och C.

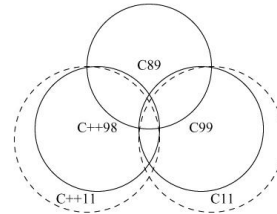
- 1967: Simula (Dahl & Nygaard)
- 1972: C (Dennis Ritchie)
- 1978: K&R C (Kernighan & Ritchie)
- 1980: C with Classes (Bjarne Stroustrup)
- 1985: C++ (Bjarne Stroustrup)
 - ▶ ISO-standard 1998

Andra släktingar:

- 1995: Java (James Gosling et al.)
- 2000: C# (Anders Hejlsberg)
 - ▶ virtuell maskin
 - ▶ automatisk minneshantering
 - ▶ säkra språk

C++ är inte en ren utökning av C

- ▶ både ISO C och ISO C++ härstammar från K&R C, och är "syskon"
- ▶ Vissa detaljer är inkompatibla mellan C och C++
- ▶ Ytorna är inte skalenliga

Generellt: skriv inte C++ som om det vore C

Vad är C++?

ISO-standarden för C++ definierar två saker

- ▶ *Språket C++ (Core language features)*, t ex
 - ▶ datatyper (t ex char, int)
 - ▶ kontrollflödesmekanismer (t ex if- och while-satser).
- ▶ *Standardbiblioteket (Standard-library components)*, t ex
 - ▶ Datastrukturer (t ex string, vector och map)
 - ▶ Operationer för in- och utmatning (t ex << och getline())
 - ▶ Algoritmer (t ex find() och sort())
 - ▶ Deklarationerna *inkluderas* med t ex #include <vector>
- ▶ Standardbiblioteket är skrivet i vanlig C++
 - ▶ Exempel på vad man kan göra

Ett minimalt program i C++

empty.cpp

```
int main( ) { }
```

- ▶ har inga parametrar
- ▶ gör ingenting
- ▶ returvärdet från main() tolkas av systemet som en felkod
 - ▶ skilt från noll betyder fel
 - ▶ inget returvärde tolkas som noll (OBS! endast i main())
 - ▶ används sällan i Windows
 - ▶ används ofta på Linux/Mac

Ett första program i C++ Hello, World!

hello.cpp

```
#include <iostream>
int main( )
{
    std::cout << "Hello, World!" << std::endl;
    return 0;
}
```

hello.cpp

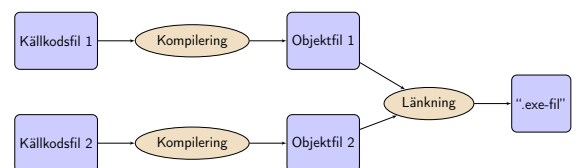
```
#include <iostream>
using std::cout;
using std::endl;

int main( )
{
    cout << "Hello, World!" << endl;
    return 0;
}
```

Vad är ett program?

C++ är ett kompilerat språk

- ▶ Källkod
- ▶ Objektfil
- ▶ Exekverbar fil

Ett program i C++

Exempel: beräkna och skriv ut x^2 .

```
#include <iostream>

double square(double x)
{
    return x*x;
}

void print_square(double d)
{
    std::cout << "the square of " << d <<
        " is " << square(d) << std::endl;
}

int main()
{
    print_square(1.234);
    return 0;
}
```

Funktioner Deklaration och definition

Det huvudsakliga sättet att få något gjort i C++:

- ▶ Anropa en funktion som gör det
 - ▶ En funktion måste ha blivit *deklarerad* för att kunna anropas
 - ▶ En funktionsdeklaration anger
 - ▶ namn
 - ▶ returtyp
 - ▶ typer för argument (parametrar)
 - ▶ Exempel

```
int random();
void exit(int);
double square(double);
int pow(int x, int exponent);
```

 - ▶ *Kompilatorn ignorerar parameternamn*
 - ▶ *Ange namn om det ökar läsbarhet*
- ▶ En *definition* av en funktion innehåller implementationen
 - ▶ Får bara finnas på ett ställe

Skillnad från Java

- ▶ I Java kan bara funktioner och variabler deklaras inuti klasser.
- ▶ I C++ kan funktioner och variabler finnas oberoende av klasser.
 - ▶ fria funktioner: tillhör inte någon klass
 - ▶ medlemsfunktioner i en klass
 - ▶ globala variabler
 - ▶ medlemsvariabler

Funktionsdefinition Exempel

- ▶ Deklaration och definition

Exempel: Medelvärde – variant 1

```
double medelv(double x1, double x2) // Deklaration och definition
{
    return (x1+x2)/2;
}

int main()
{
    double a=2.3, b=3.9;
    cout << medelv(a, b) << endl;
}
```

Funktionsdefinition Med tidigare deklARATION

- ▶ "Framåtdeklaration" (*Forward declaration*)
- ▶ Funktionsdefinition efter main

Exempel: Medelvärde – variant 2

```
double medelv(double, double); // deklaration (prototyp)

int main()
{
    double a=2.3, b=3.9;
    cout << medelv(a, b) << endl; // användning
}

double medelv(double x1, double x2) //definition
{
    return (x1+x2)/2;
}
```

Funktionsdefinition Med tidigare deklARATION

- ▶ "Framåtdeklaration" (*Forward declaration*)
- ▶ Funktionsdefinition efter main

Exempel: Medelvärde – variant 2

```
double medelv(double, double); // deklaration (prototyp)

#include "medelv.h"

int main()
{
    double a=2.3, b=3.9;
    cout << medelv(a, b) << endl; // användning
}

double medelv(double x1, double x2) //definition
{
    return (x1+x2)/2;
}
```

Uppdelning av program i flera filer

- ▶ Hantera deklaringer och definitioner
 - ▶ Definitionen av varje funktion får bara finnas på ett ställe
 - ▶ Deklarationen behövs överallt där funktionen används
 - ▶ `#include`

Uppdelning av program i flera filer Exempel: Headerfil

Minimalt exempel:

medelv – ett bibliotek för att beräkna medelvärde

- ▶ `medelv.h`
- ▶ `medelv.cpp`

Användning:

- ▶ `main.cpp`

medelv.h: deklaringer

```
double medelv(double x1, double x2);
double medelv(int x1, int x2);
```

Uppdelning av program i flera filer Exempel: Källfil

medelv.cpp: definitioner

```
#include "medelv.h" // gör deklaringerna synliga
// så att kompilatorn kan kontrollera dem
double medelv(double x1, double x2)
{
    return (x1+x2)/2;
}

double medelv(int x1, int x2)
{
    return static_cast<double>(x1 + x2) / 2;
}
```

Uppdelning av program i flera filer Exempel: Huvudprogram

main.cpp: användning

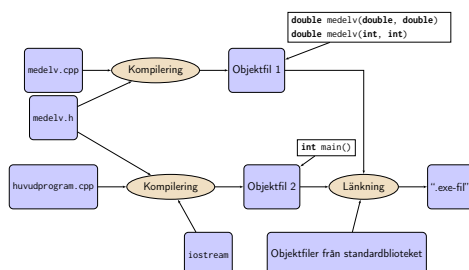
```
#include <iostream>
using std::cout;
using std::endl;

#include "medelv.h" // gör deklaringer synliga
// för att kunna använda dem

int main()
{
    double a=2.3;
    double b=3.9;
    int m=3;
    int n=4;
    cout << medelv(a, b) << endl;
    cout << medelv(m, n) << endl;
}
```

Uppdelning av program i flera filer

- ▶ Placering av funktionsdeklaringer i s.k. headerfiler (.h)
- ▶ Uppdelning av koden på flera källfiler (.cpp)
- ▶ Separatkompilering av varje källfil (.cpp)
- ▶ Länkning av program

Funktioner Anrop

- ▶ Vid funktionsanrop *kopieras värdena* för argumenten
 - ▶ Typkontroll
 - ▶ Implicit typomvandling
- ▶ Exempel: med en funktion `double square(double)`

```
double s2 = square(2); // 2 konverteras till double
double s3 = square("three"); // fel
```
- ▶ Overloading ("överlagring")
 - ▶ **Får inte skilja enbart i returtyp**
 - ▶ **Måste vara entydigt**

```
void print(int);
void print(double);
void print(std::string);

void user()
{
    print(42); // anropar print(int);
    print(1.23); // anropar print(double);
    print(4.5f); // anropar print(double);
    print("Hej") // anropar print(std::string);
}
```

Funktioner

Anrop - entydighet

- ▶ Vid funktionsöverlagring väljer kompilatorn "den bästa" funktionen (efter implicit typkonvertering)
- ▶ Om två alternativ är "lika bra" fås ett kompileringsfel

```
void print2(int, double);
void print2(double, int);

void user()
{
    print2(0, 0); // Fel! inte entydigt
}
```

- ▶ och även (med print() från förra bilden)

```
long l = 17;
print(1); // Fel! print(int) eller print(double)?
```

Funktioner

Tumregel

- ▶ En funktion ska bara ha en uppgift
- ▶ Håll funktioner korta, om möjligt
- ▶ Tumregel
 - ▶ Max 24 rader
 - ▶ Max 80 tecken per rad
 - ▶ Max 3 indenteringsnivåer
 - ▶ Max 5–10 lokala variabler
 - ▶ Omvänt proportionellt mot komplexitet

Värdeanrop och referensanrop

Värdeanrop (*call by value*)

Vid 'vanliga' anrop kopieras alltid värdena från de aktuella parametrarna till de formella (vilka fungerar som lokala variabler)

Exempel: Byta plats på två heltalsvärden

```
void swap(int a, int b)
{
    int tmp=a;
    a = b;
    b = tmp;
}
```

... och användning:

```
int x = 2;
int y = 10;
...
swap(x, y);
```

Innehållet i x och y ändras inte

Värdeanrop och referensanrop

Referensanrop (*call by reference*)

Istället för värdeanrop används referensanrop:

Exempel: Byta plats på två heltalsvärden

```
void swap(int& a, int& b)
{
    int tmp=a;
    a = b;
    b = tmp;
}
```

NB! Värdet på en referens-parameter måste vara ett *lvalue*

Anropet swap(x,15); ger felmeddelandet

```
invalid initialization of non-const reference of type 'int&'
from an rvalue of type 'int'
```

Referenser

- ▶ En referens är *ett alias* till en variabel

Dat typer och variabler

- ▶ Varje namn och varje uttryck (*expression*) har en typ
- ▶ Några begrepp:
 - ▶ en *deklaration* introducerar ett *namn*
 - ▶ en *typ* definierar mängden möjliga värden och operationer (för ett *objekt*)
 - ▶ ett *objekt* är ett stycke minne som innehåller ett *värde*
 - ▶ ett *värde* är en följd bitar som ska tolkas enligt en viss *typ*.
 - ▶ en *variabel* är ett namngivet *objekt*

Datatyper

Primitiva typer

- ▶ Heltalstyper: `char`, `short`, `int`, `long`, `long long`
 - ▶ `signed` (som i Java)
 - ▶ `unsigned` (*modulo* 2^N "icke-negativa" tal, finns inte i Java)
- ▶ Flyttalstyper: `float`, `double`, `long double`
- ▶ `bool` (boolean i Java)
- ▶ Typen `char` är "den naturliga storleken för ett tecken" på en given maskin (oftast 8 bitar). Storleken kallas (i C/C++) "en byte" oavsett antal bitar.
- ▶ `sizeof(char) ≡ 1`
- ▶ Alla andra datatypers storlek är multipler av `sizeof(char)`.
 - ▶ Storlekar är *implementation defined*
 - ▶ `sizeof(int)` är ofta 4.

Operatörer

Operatörer och uttryck liknar Java

Gemensamma med Java

Text `+ - * / % ++ -- += -= *= && || & |` etc. samt `[] . ? :`

Trinära villkorsoperatören ?: (som i Java)

```
z = (x>y) ? x : y;           if (x>y)
                             z=x;
                             else
                             z=y;
```

Många fler, t ex

Pekaroperatörer: `* & ->`

In- och utmatning: `<< >>`

`sizeof, decltype`

Variabler

Deklaration och initiering

Deklaration utan initiering (undvik)

```
int x;           // x har odefinierat värde
                // (jfr lokal variabel i Java)
```

Deklaration och initiering

```
int x{7};       // Rekommenderad stil i C++
int y {7};      // C++ med extra =
int z = 7;      // C-stil
```

C-stil: Se upp med implicit typkonvertering

```
int x = 7.8;    // x == 7. Ger ingen varning
int y {7.8};   // ger varning (eller fel med -pedantic-errors)
```

Variabler

Automatisk typinferens

`auto`: Man behöver inte ange typen på en variabel om den kan härledas från initieringen.

Deklaration och initiering

```
auto x = 7;      // int x
auto c = 'c';    // char c
auto b = true;   // bool b
auto d = 7.8;    // double d
```

NB! med `auto` finns ingen risk för felaktig typkonvertering, så det är säkert att använda tilldelning (=).

Använd inte `auto` om du behöver vara explicit med typdeklarationen, t ex om

- ▶ att ange typen gör koden mer lättläst
- ▶ man vill bestämma talområde eller precision (t ex `int/ long` eller `float/ double`)

Datatyper

Pekare, Arrayer och Referenser

- ▶ Referenser (konstanta och kan inte vara "null")¹
- ▶ Pekare
 - ▶ adressen till ett objekt
 - ▶ heltalstyp, aritmetik, till skillnad från i Java
- ▶ Arrayer ("vektorer"). Liknar Java, fast
 - ▶ Osäkra
 - ▶ En array vet inte hur stor den är.
 - ▶ En array kan ha godtycklig typ som element
 - ▶ inte bara primitiva typer eller referenser som i Java
 - ▶ C-strängar är `char[]` som är *null-terminerade*.
Exempel: `char s[6] = "Hello";`

s:

'H'	'e'	'l'	'l'	'o'	'\0'
-----	-----	-----	-----	-----	------

(Mer om detta senare)

¹Egentligen inte en typ, utan ett *alias* till ett objekt

Datatyper

Användardefinierade typer

- ▶ `struct`, `class` (som `class` i Java)
- ▶ Exempel från standardbiblioteket
 - ▶ `std::string` (liknar `java.lang.String`)
 - ▶ `std::vector`, `std::list` ... (liknar motsvarande i `java.util`)
- ▶ `enum class`: uppräkningsstyp (liknar `enum` i Java)

Typdeklarationer med typedef och using

typedef

```
typedef unsigned long ulong;  
typedef std::vector<int> IntVector;
```

using (C++ 11)

```
using ulong = unsigned long;  
using IntVector = std::vector<int>;
```

Användning

Följande deklarationer är ekvivalenta:

```
ulong a[12];      unsigned long a[12];  
IntVector vec;   std::vector<int> vec;
```

Vi har talat om

- ▶ Kursen
- ▶ C++
 - ▶ historik
 - ▶ funktioner
 - ▶ datatyper och variabler
 - ▶ deklarationer och definitioner
 - ▶ jämförelser med Java och C

Nästa föreläsning: *User-defined types*

- ▶ klasser
- ▶ uppräknings typer
- ▶ operatörer
- ▶ Introduktion till I/O

Läsanvisningar

Referenser till relaterade avsnitt i Lippman

[Funktioner](#) 6.1 (s 201–207)

[Typer, variabler](#) 2.1,2.2,2.5.2 (s 31–37, 41–47, 69)

[Typalias](#) 2.5.1

[Aritmetik](#) 4.1-4.5, 4.11

[Pekare och Referenser](#) 2.3 (s 50–59)

[Arrayer](#) 3.5–3.5.2 (s 113–116)